

GAZETA TRANSILVANIEI.

Redacțiunea și Administrațiunea:
Brasiovu, piața mare Nr. 22. — „Gazeta” ese:
Joi și Dumineca.

Prețulu abonamentului:
pe unu anu 10 fl., pe siese luni 5 fl., pe trei luni
2 fl. 50 cr. — Tieri esterne 12 fl. pe unu anu séu
28 franci.

Anul XLII

Se prenumera:
la postele c. și r. și pe la dd. corespondenti.

Anunțurile:
un'a serie garmonda 6 cr. și timbru de 30 cr.
v. a. pentru făcare publicare. — Scrisori ne-
francate nu se primescu. — Manuscripte nu se
retramitu.

Nr. 10.

Dumineca, 4/16 Februaru

1879.

Brasiovu, 3 (15) Februaru.

Nimicu nu pôte caraterisá mai bine confusiunea, ce domnesce in politic'a interióra a monarchiei nóstre, cá faptulu acel'a, cá de unu anu de dile nu se mai pôte constitui definitiv unu cabinetu in Austri'a, si cá totu din cauza, cá nu se afla ómeni, cari se ié asupra loru mostenirea ministeriului Tisza, acest'a trebuie se remana la carma, desi si-a perdutu totu prestigiulu moralu si nu se mai pôte sustiené, decatu in modu artificialu, cu voturile unoru aliati fórte nenaturali.

Dupa o traganare aprópe de unu anu a crizei ministeriale in Austri'a se pareá, cá cu chiamarea lui Taaffe se va face finitu situatiunei nesigure de pena acuma si se va formá unu cabinetu, care se corespunda mai multu necessitatiloru, cu cari are a se luptá imperiulu in intru si in afara. Comitetele Taaffe erá omulu, care, nefiindu pronunțiatu aderinte a uneia séu a celeilalte partide, ci avendu in vedere numai datori'a de a corespunde dorintieloru capului statului, ar' fi potutu se inaugureze o noua politica, mai acomodata intereselor adeverate si desvoltarii naturale a statului austriacu. Se sperá cu deosebire dela d-lu Taaffe, cá va spriginí caus'a impacarei intre diferitele nationalitati ale imperiului si va contribuí astfelu la realizarea marei idei a egalei indreptatiri, care si astadi cá intotdeauna este cea mai principala problema, cu a careia deslegare trebuie se se ocupe statulu, déca voiesce se se consolideze pe base durabile. Comitetele Taaffe a fostu doveditu adeca la mai multe ocațiuni, cá nu este inimicu alu nationalitatiloru, ci din contra, unde pôte, este gat'a se le ajute.

Acestui barbatu de statu, care pe lęnga tóte celelalte a datu probe de ajunsu despre bunele sale intentiuni constitutionale si este unu favoritu alu monarchului, nu i-a successu a formá unu cabinetu parlamentariu, din cauza, cá nimenea nu s'a aflatu, care se primésca asuprasi misiunea de a aperi politic'a comitelui Andrassy inaintea parlamentului austriacu. Elementele, din cari este compusu astadi acestu parlamentu nu iérta, cá din sinulu lui se iésa unu ministeriu, care se póta contá pe o majoritate compacta si omogena.

Lucrulu inse mai are unu carligu. Sistemulu domnitoriu nu iérta cá intr'o parte a monarchiei se se esecute o schimbare fia catu de mica, fora cá se se simtia si in partea cealalta. Cu alte cuvinte, guvernulu din Austri'a nu póte dá o alta directiune politic'e sale interióre, fara cá acest'a se aiba o influentia puternica asupra desvoltarei interióre a Ungariei. Asia recere natur'a dualismului, cá ambele state se mérga intotdeauna mana in mana.

De câte-ori se face vreo schimbare in Austri'a, se nasce cestiunea, cá ce efectu va produce in Ungari'a si cumu se va poté aduce in consonantia situatiunea de aci cu cea de dincolo. Cumu se póta se esiste unu ministeriu carpacitu si invecitu cá a lui Tisza pe lęnga unu guvern cu idei si cu directiune noua in Austri'a? Intrebarea acest'a negresitu cá si-au pus'o nu numai odata ómenii de statu dela guvernulu centralu din Vien'a. Tisza ne trebuie, fara elu nu potemu cá-ci altulu in loculu lui nu se afla, care se cuteze a infruntá astfelu torentulu opozitiunei in contra politicei lui Andrassy — isi dicu ei.

Ministeriulu Tisza va remané dér' inca la postulu seu, elu si voiesce se remana. „Betivulu nu se póte desparti de vinu, sgarçitul nu se póte duce de lęnga lad'a s'a cu bani, ear' Tisza Kálmán nu se póte desparti de putere”, esclama „Pesti Napló”.

Déca dér' d. Tisza nu voiesce se se duca, déca, este necesariu cá se mai remana nu se póte efectúá nici in Austri'a o schimbare mai radicala. De aceea si acolo mai trebuie se remana ministeriulu celu vechiu séu se se carpacésca din elu unulu „nou”, cumu s'a facutu asta tómma cu guvernulu ungurescu.

De aci vine apoi, cá provisoriele la noi in monarchia nu mai au finitu, cá din carpacéala nu mai potemu iesí, pentru-cá aci lipsesce ceva in Austri'a, aci in Ungari'a, aci se contrapune o pedeca dintr'o parte, aci dintr'alta; de aci ametiél'a si confusiunea parlamentara ce domnesce, candu in Vien'a, candu in Budapesta, de aci luptele sterile cu ambele ministerie, in cari se framenta neince-tatu guvernulu centralu.

Asiá numai vomu póte intielege bine scirea cea mai noua, dupa care in Vien'a se planuiesce earasi reactivare vechiului ministeriu Auersperg. Óre pena candu va mai poté durá acést'a stare de lucruri provisoria, nehotarita?

Cronic'a evenimentelor politice.

In cestiunea Arab-Tabiei se telegraféza din Bucuresci la „P. Ll.” diu 14 Febr. urmatoriele: Representantulu rusescu baronulu Stuart a predatu eri ministrului de esterne romanu o nota din partea guvernului seu, care dice: Cabinetulu rusescu imperatescu vede in ocuparea fortiaata a fortului Arab-Tabi'a prin trupele romanesci o vatamare a onórei de arme a armatei rusesci. Principele Gorciacov staruiesce, cá cátu mai in graba se se desierteze fortulu, in care pena candu va urma decisiunea din partea poteriloru semnatare ale tractatului dela Berlin se se restabilésca status-quo. Guvernulu imperatescu rusescu speréza, cá Romani'a va curmá conflictulu escatu prin aceea cá va desproba procederea generalului Angelescu faptice si formalu. La din contra Tiarulu se va vedé silitu, a dá porunca, cá se scóta detasiamentulu romanescu din fortulu asupra caruia curgá cért'a. — Tonulu acestui respunsu este mai aspru decatu alu aceluia, despre care ne-a relatatu „Daily Telegraph”. In ori-ce casu situatiunea n'a perdutu inca nimicu din seriositatea ei. „Romanulu” de Mercuri, dupa ce desvóltá istoriculu cestiunei dupa cumu ilu cunóscemu din memoriulu publicatu in Nr. trecutu, dice in sfersitu:

„Se ne intrebamu acumu pentru ce Russi'a tiene cu atát'a inversiunare la Arab-Tabi'a. Acésta positiune este un'a din cele mai tari, si póte cea mai importanta a cetatii Silistri'a, pentru-cá predomina alte positiuni precumu si orasiulu. Dér' dupa tractatulu dela Berlinu, fortaretiile turcesci de pe Dunare trebuie se dispara. Prin urmare, Silistri'a trebuindu se inceteze de a fi o fortarétiá, Arab-Tabi'a nu mai póte se fia numerata intre positiunile ei intarite. Ce dau prin urmare pe façia pretensiunile Russiei? Dau pe façia intentiunea de a elude tractatulu dela Berlinu si de a pastrá pe Dunare positiuni intarite, adeca o amenintiare permanenta de resbelu si de resturnari si fragmentari in Orientu. Se va dice, póte cá fortaretiile voru fi rase. Acést'a este inse de ajunsu spre a garantá, cá tractulu dela Berlinu va fi observatu cu sinceritate? Ce folosu, cá se voru rade zidurile? Positiunile naturale remanu, si intr'unu momentu datu cateva siantiuri sunt de ajunsu spre a face se se reardice amenintiatóre, din ruine, teribil'a fortarétiá de odinóra. Epoc'a intaririloru de zidu a trecutu; astadi cateva dile de lucru sunt de ajunsu unei armate spre a face dintr'o positiune favorabila o fortarétiá peste potintia de luat cu puterea. Acést'a s'a vediutu la Plevn'a; si Silistri'a este inca mai bine conditionata, din acestu punctu de vedere decatu Plevn'a. Asiádér' singurulu medioculu de a face, cá fortaréti'a Silistri'a se dispara intr'unu modu realu, dupa cumu voiesce tractatulu din Berlinu, este de a dá Romani'e o parte din positiunile ei. Acést'a a si facutu comisiunea européna in strict'a esecutare a tractatului din Berlinu. Acumu caus'a Romani'e este pusa inaintea Europei. In acésta cestiune Romani'a apera si reprezenta mai multu unu mare interessu europénu, decatu interessulu seu propriu. Se speramu, cá interessulu europeanu va triumfá. . . .”

In fine mai adaugemu, cá diariulu din Londr'a „Morning-Post” sustiene, cá dupa parerea anglisiloru procederea Romani'e este cu totul in conformitate cu tractatulu din Berlinu si cu dreptulu gintiloru. Guvernulu Germaniei intotdeauna mediolocitoriu se silesce a midiolocí unu compromissu pentru pacinic'a aplanare si a acestei nein-tielegeri.

* * *
Mercuri in 12 Febr. a fostu deschisu Reichstagulu germanu in Berlinu cu mare solemnitate in sal'a cea alba a palatului regal, de cátra imperatulu Wilhelm in persóna. Discursulu tronului face mai antaiu amintire de atentatele din anulu trecutu si da espressionu sperantiei, cá guvernulu va poté contá pe concursulu Reichstagului intotdeauna, candu va fi vorb'a de lecuirea reledoru sociale esistente. Arata apói necesitatea de a se intórce la principiile politice vamale parasite in parte dela 1865. Anuntia, intre alte proiecte, proiectulu privitoriu la dreptulu disciplinariu alu parlamentului. Adauge, cá scirile cele mai nóue dau sperantia, cá Cium'a din Russi'a se va sterpi in curendu. Discursulu mai anuntia cá, multiamita reporturiloru amicale ce esista intre Austri'a si Germani'a, art. 5 din tractatulu dela Prag'a a fostu abrogatu. Conchide apoi dicédu: „Acuma, candu unirea Germaniei este seversita, problem'a s'a este de a desvóltá bunele relatiuni ale poteriloru straine intre densele si cu Germani'a, relatiuni deja intarite prin tractatulu de Berlinu.

* * *
In fine, post tot discrimina rerum, a devenitu perfectu si tractatulu de pace specialu dintre Russi'a si Turci'a si a fostu subsemnatu la 8 Febr. st. n. Acuma se implinesce anulu, de candu fú surprinsa lumea cu tractatulu dela St. Stefano. Acest'a abia astadi a potutu se se incheie definitiv, dupa-ce asta véra a suferitu mari modificari prin Congressu. Eata ce se relateza despre cuprinsulu acestui tractatu definitivu:

„Totalitatea stipulatiuniloru intre Turci'a si Russi'a cuprinde trei parti: 1. Tractatulu, 2. Not'a Russiei cátra Pórta, 3. Protocolulu, care are 12 articuli. Eata principalele dispositiuni: Tractatulu dela Berlinu inlocuesce cu deplinu dreptu stipulatiunile acele ale tractatului dela San-Stefano, de cari s'a ocupatu Congressulu. Tractatulu de façia reguléza intr'unu modu definitiv punctele tractatului dela San-Stefano, pe cari nu le-a atinsu Congressulu. Despagubirea de resbelu e ficsata la optu sute milióne 500,000 fr., alu carui modu de regulare si garantia se voru stabili in urma. Indemnitatea, destinata pentru despagubirea rasiloru stabiliti in Turci'a inainte de resbelu, e ficsata la 26 milióne si jumetate fr. Plat'a cheltueleuru pentru intretinerea prisionieriloru turci se va face in 7 ani si 21 termini. Locutorii tieriloru cedate Russiei voru avé facultatea de a si vinde proprietatile si de a parasí aceste tieri in timpu de trei ani. Russi'a si Turci'a acorda reciproc o amnestia completa pentru fapte anterióre tractatului si consimtu a pune érași in vigóre vechile tractate de comerciulu, precumu si capitulatiunile, cari esistau intre densele. Schimbarea ratificariiloru de imperatuu Russiei si de Sultanulu va avé locu in cele doue septemane ale semnatei. —

„Not'a principelui Lobanoff anuntia Portii, cá trupele russe voru incepe a se retrage de pe teritoriulu, pe care 'lu ocupa, afara de Rumeli'a orientala si de Bulgari'a, pe data ce se va indepliní schimbarea ratificariiloru. Adauga, cá evacuarea va fi terminata in terminulu de 35 dile maximum. — Protocolulu declara, cá presentulu tractatu nu aduce nici o vatamare caracterului, insemnatiei tractatului dela Berlinu; cá indemnitatea destinata a indemnisa pe supusii russi, stabiliti in Turci'a inainte de resbelu, este maxima; cá o comisiune va examiná reclamarile, cari voru fi redicate in

acestu scopu; că comisiunea articolului din tratatul dela San-Stefano, relativ la indemnitatele de resbelu, ce ar' poté reclamá Romani'a, Serbi'a si Montenegro, este motivata prin faptulul independintiei acestoru trei state, independintia, care nu mai permite a tractá pentru ele. Protocolulu adauge, că remanu libere a se intielege in privinti'a ast'a cu Pórt'a. Protocolulu spune mai departe, oá amnesti'a convenita in tractatu nu impedece pe cele doue poteri a luá mesuri de politia contr'a persóneloru periculóse.

Mesagiulu presiedintelui Republicei.

„Domniloru Senatori! Domniloru Deputati! Adunarea nationala, redicandu-me la presiedinti'a Republicei, mi-a impusu mari datorii; me voiu silí necontenitu a le indepliní, considerandu-me, că fericitu, déca voiu poté, cu simpaticulu concursu alu Senatului si alu Camerei Deputatiloru, se nu remanu mai pre josu de ceea-ce Franci'a este in dreptu de a asteptá dela sfortiarile mele si dela devotamentulu meu.

„Supusu cu sinceritate la marea lege a regimului parlamentar, nu voiu intrá niciodata in lupta contra vointiei nationale, exprimata prin organele sale constitutionale. In proiectele de lege ce va presentá votului celor doue Camere si in cestiunile ridicade prin iniciativ'a parlamentara, guvernulu se va inspirá de trebuintiele reale, de datorintiele sigure ale tieriei, de unu spiritu de progressu si de potolire; elu se va preocupa mai alesu de mantinerea linistei, a sigurantie si a increderei, cea mai ardiétoria din dorintiele Franciei, cea mai imperiósá din trebuintiele sale. In aplicarea legiloru, cari dau politice generale caracterulu seu si directiunea s'a, elu se va petrunde de cugetarea, care le-a dictatu; va fi liberalu, dreptu pentru toti, protectoru alu tuturor interesseloru legitimate, aparatoru hotaritu alu acelora ale Statului.

„In solitudinea s'a pentru marile institutiuni, cari sunt colónele edificiului socialu, va face o mare parte armatei nóstre, ale carei onóre si interesse voru fi obiectulu constantu alu celoru mai scumpe preocupatiuni ale sale. Tienéndu o drépta socotéla de drepturile castigade si de serviciile facute, astadi, candu cele doue mari poteri sunt animate de acelasi spiritu, care este acela alu Franciei, elu va veghiá, că Republic'a se fla servita de functionari, cari nu sunt nici inamicii nici de tractorii sei. Elu va continuá a intretiené si a desvoltá bunele reporturi, cari esista intre Franci'a si poteri straine si a contribuí astfelu la intarirea pacii generale.

„Numai prin acésta politica liberala si adevératu conservatória cele doue mari poteri ale Republicei, totudéuna unite, totudéuna animate de acelasi spiritu, mergéndu totudéuna cu intieptiune voru poté se dé fructele sale naturale guvernului, pe care Franci'a instruita prin nenorocirile sale si l'a datu cá singurulu, care poté se asecuré liniscea s'a si se lucreze cu folosu la desvoltarea prosperitatii sale, a fortiei si a maririi sale.

Presiedintele Republicei,
Jules Grévy.

Declaratiunea d-lui „Illetékes“.

Diariulu din Clusiu „Kélet“ publica in Nr. 37 dela 14 Februarie a. c. urmátorea scrisóre:

„Ultimulu cuventu cátra „Gazeta“.

„On. d. Muresianu 'mi iérta acea eróre, pe care inca o potu indreptá cu timpulu, că adeca pamentulu acest'a dela Brasiovu péna la Pojoniu se numesce de-o miia de ani „Magyarország“; „dér' i-a caditu cu greu, că dupa patriotismulu lui amu pusu semnulu intrebării.“

„Suntemu in dreptu — asiá dice — a aspteptá, că d-lu „Illetékes“, că omu de onóre, ne va dá in privinti'a acést'a o declaratiune satisfacétore in publicu.“ (Vedi „Gazet'a“ Nr. 8 c.)

„Bucurosu.

„Am scrisu despre directiv'a „Gazetei“ in paralela cu „Telegrafulu Romanu“, dicéndu: „Déca „Gazet'a“ nici cu „Telegrafulu Romanu“ nu poté fi de o parere, scriitoriulu acestoru rânduri nu vrea se fia atátu de inchipuitu, că se créda, că ar' fi in stare de a întórce pe „Gazeta“ pe o alta cale mai patriotica.“ In comparativulu acest'a, asiá credu, am datu declaratiunea multiamitória.

„Mai multu inse, déca d. Muresianu din patriotismu a declarat resbelulu (a hadjاراتot) in contr'a acelu proiectu de lege, care are de scopu a introduce limb'a statului de studiu obligatoriu in

„tóte scólele poporali din patria, atunci elu se numera intre cei mai escelenti dintre patrioti. „Asia credu, că cu acésta declaratiune am multiamitu pe d. Muresianu.

„Decatu apoi nici dela mine se nu pretinda d. Muresianu, că titlele de „ultra-maghiaru“, „terroristu“ se le acatiu pe peptumi dreptu premiulu pentru acelu semnuletiu de intrebare. Nu me servescu de ele!

„Cu aceste am finitu cért'a cu d. Muresianu. Pacea cu noi!

„Brasiovu, in 10 Februarie 1879.

Illetékes.“

I multiamimu sinceru d-lui „Illetékes“, pentru că s'a grabitu a ne dá declaratiunea ceruta. D-s'a nu poté negá, că semnulu, cu care a pusu la intrebare patriotismulu nostru a fostu fórte necuviinciosu, a marturisí in se pe faciá, că a fostu totodata si fórte nefundatu nu i-a venitu la socotéla. D. „Illetékes“ ne recunósce patriotismulu numai sub conditiune. Elu nu dice, că potemu fi patrioti bunu cu tóte că facemu opositiune proiectului de maghiarisare *), ci dice numai, că déca acést'a opositiune o facemu din patriotismu trecemu inaintea d-lui de escelinti patrioti. Remane dér' a dovedi, déca implinim acést'a conditiune séu nu. Patriotismulu este unu cuventu cu care in politica se face celu mai mare abusu; cei mai multi ilu pórtá prin gura si nu 'lu au in anima. Nu vomu se numeramu pe d. „Illetékes“ intre acesti'a, dér' ne va concede, că diferinti'a intre vederile nóstre politice si ale d-lui este atatu de mare, incatu nu e cu potintia a crede, că amu poté armoniá in judecat'a asupra conceptului „patriotismu“. In casulu de faciá nici nu suntemu noi datori a dovedi patriotismulu nostru, ci d-lui „Illetékes“, care ne-a atacatu, 'i incumba sarcin'a de a ne dovedi contrariulu, că adeca nulucramu din motive patriotice. D-s'a inse bine simte, că acést'a nu-i este posibilu, fara a recurge la ideile ultramaghiare si teroristice, de aceea prefera a curmá discussiunea cu noi in credintia, că ne-a multiamitu cu declaratiunea s'a.

La rândulu nostru declaramu, că suntemu multiamiti cu declaratiunea ce ne-a dat'o d-lu „Illetékes“, déca d-s'a crede in adevéru, că unu romanu din tierile aceste poté se fia bunu patriotu si atunci, candu se opune la introducerea limbei maghiare séu cumu dice d-s'a a limbei statului in tóte scolile poporale romanesci, cá studiu obligatu. Credemu, că acést'a inca va multiami pe d. „Illetékes“.

D-s'a voiesce se ne mai mesure patriotismulu puindu-ne in paralela cu „Telegrafulu Romanu“ si dicéndu, că deórece nu suntemu de-o parere cu elu ne aflamu pe o trépta mai inferióra a patriotismului, din care cauza ar' fi de doritu, că se devenim mai patrioti. Abstragéndu dela aceea, că confratii nostri dela „Telegrafulu Romanu“ nu difera de ideile nóstre in privinti'a condamnării famosului proiectu de maghiarisare, trebuie se marturisim cu parere de reu, că in punctulu, cumu trebuie se facemu opositiunea pentru apanerea drepturilor nóstre, inca nu scim, care e adevérat'a parere a „Telegrafului Romanu“ cá-cu nu a satisfacutu péna acuma rogarei nóstre, cá se ne-o spuna hotaritu. Asiádér' si de amu vré nu ne-amu poté indreptá dupa parerile „Telegrafului Romanu“ cá se potemu ajunge la acelu comparativu, la care doresce se ne véda d. „Illetékes“.

Déca d-s'a admite unu comparativu, trebuie se admita si unu superlativu alu patriotismului, de care se fia insnfletiti toti patriotii escelenti. Amu fi doritu se ne spuna d. „Illetékes“, cumu intielege acestu superlativu. Ori-cá crede, că timpulu acestui'a inca nu a sositu si va vení numai peste vreo 6—10 ani, candu toti fii patriei fora deosebire voru invetiá, ceti, serie si simtí maghiarése?

Ne pare inse bine, că d. „Illetékes“ se desparte in pace de noi, că remanemu prieteni, ne pare bine cu deosebire, că se lapeda de titlulu „ultra-maghiaru“ si „terroristu“. Va sosi odata si timpulu, in care acestu titlu nu va mai fi unu meritu, candu elu nu va mai creá patrioti privilegiati. Atunci va domni in Transilvani'a si Ungari'a numai unu patriotismu, celu adevératu, care va imbraciosiá cu egala iubire pe toti fii acestoru tieri, atunci numai patri'a nóstra comuna va fi fericitá, cá-cu pacea si bun'a intielegere va domni intre popórele ei!

*) Despre acestu proiectu nici n'a fostu vorba péna acuma intre noi si d. „Illetékes“, ei numai despre legile scolare esistente. Red.

Voci asupra proiectului de maghiarisare alu d-loru Tisza-Trefort.

„Foi'a Scolastica“ din Blasiu scrie in Nr. 2 dela 15 (27) Ianuaru cu privire la noulu proiectu de maghiarisare intr'unu articulu intitulatu „Limb'a maghiara in scól'a poporala“, inte altele:

„Correspondintiele, ce primiramu din diverse unghiu locuite de romani, adevérescu, că proiectulu amintitu a produsu resentiu generalu in tóte partile, pretotindenea a implut animele de ingrigire — cá se nu dicemu indignatiune si turburare. Si cumu nu? Romanii sunt cu nespusa alipin cátra limb'a si religiunea lor. Dinsii s'au luptatu pentru tesaurii acesti-a si i-au salvatu in decursulu atátoru seculi ér' acumu-i vedu periclitati in gradulu supremu. Déca proiectulu acelu se va face lege obligatoria si se va executá, — dice adi ori-ce romanu — limb'a, religiunea nóstra sunt perdate in Ungari'a. Semne palpabili aréta, cumcá celelalte nationalitati din Ungari'a judeca si sentiescu in respectulu acesta un'a cu romanii

„Dupa decursulu aloru 6 ani, computati dela intrarea in vigóre a legii presentí, limb'a maghiara devene studiu obligatu in tóte scólele poporale elementare si superioari.“ — Pentru ce? se intréba unulu fie-care. Statulu ce lipsa are, cá toti cetatiani se cunósca limb'a dominante? Si óre prin propunerea in scól'a poporala poté ajunge generatiunea noua la invetiarea limbei maghiare? In scól'a poporala poté-se dá studiulu limbei maghiare intinderea aceea, care s'ar' recere, pentru cá elevii se o pota invetiá, cumu se cade? Nu, si in veci nu! Obiectele, cari trebuie se se propuna in scól'a poporala, asiá multe si varie sunt, in catu ele absorbu tempulu si ocupa poteriile eleviloru; ele la nici unu casu nu permitu, că pentru limb'a maghiara se se rumpa acelu numeru de óre, care ar' fi de lipsa, cá se o pota invetiá elevii, cari nu se tienu de nationalitatea maghiara si sunetele acestei limbe in scóla le audu mai antaiu. Déca scól'a poporale destinata a cresce prunci nemaghiari, cu tóte aceste, ar' sacrificá limbei maghiare totu séu mai totu tempulu seu, este invederatu, că ea ar' trebui se negligé propunerea obiecteloru, cari se tienu strinsu de scól'a poporala si sunt de necesitate vitala pentru elevi. Aci dér' scól'a poporala ar' parasi cele strinsu necesarie, cá se sté de cultivarea eleviloru intr'unu obiectu numai — de lucsu. Si intru cele din urma, care ar' fi rezultatulu? Limb'a maghiara ar' prinde radecine prin acést'a si s'ar' lati? Nu si éra nu! Elevii nemaghiari ai scólei poporale fiindu in atingere continua cu famili'a nemaghiara, dintr'alu carei sinu au esitu, nu prin scól'a poporala, asiá precumu o avemu aci intre familie, se voru poté desnacionalisá. Si péna se voru tiené de scóla poporala, dinsii afara de scóla voru grai in limb'a loru materna, éra dupa ce voru absolvá cursulu scólei poporale, de securu voru pune de cuiu ori-ce intrebuintiare a limbei maghiare, si voru perde grauntiele castigade in scóla. Unde este dér' folosulu practiculu alu introducerii limbei maghiare, cá studiu obligatu, in scól'a poporale? Déca scól'a popor. remane in conditiunile de adi, nicairi.

„Fara indoiéla si cei ce au nascocitu proiectulu, au cunoscutu acésta prea bine. Dinsii au sciutu si acé'a cá introducerea limbei maghiare si propunerea ei in estensiunea dorita va impiedecá cultur'a nationalitatiloru nemaghiare, va nimici chiaru adevératele scopuri ale scólei poporale. Dinsii de securu nu ambla se traduca in unguresce vorb'a sasului din fabula: „Fia, vecine, Hans, cátu de prostu, bine cá este mare,“; ci predomniti de scopurile lor egoiste ambla se rapésca din mana confessiuniloru scólele lor poporale, se le supuna cu totul siesi, apoi se le dreséze dupa placu. Eca cumu. Dinsii sciú fórte bine, că in Ungari'a sunt nu numai comune singuratece, dér' tienuturi întregi de cáte mai multe dieci de sate situate lunga olalta, in cari sufletu de omu nu scie limb'a maghiara. Dinsii sciú, cá invetiatorii dela scólele confessionale nemaghiare, cá nascuti si crescuti in regiuni de aceste, nu sciú unguresce. Deci scrisera in noulu proiectu de lege. „déca se voru plini trei ani computati dela intrarea in vigóre a legii acesteia, nime nu poté capeté diploma de invetiatoriu nici poté fi aplicatu cá invetiatoriu s'au ajutoriu, déca nu cunósce limb'a maghiara, in cátu se o pota propune in scól'a poporala.“ Acést'a este un'a din armele in contr'a scóleloru confessionale celoru nemaghiare. Pentru cá vedemu bine, cátu de anevioia se determina tenerii nostri a imbracisiá carier'a invetiatorésca; ce puçini sunt aceia, cari se inscriu la cursulu preparandialu s.e. in Archidieceps'a nóstra cu vre-o 600 de scóle abia absolva cursulu preparandialu in fie-care anu 8—10 elevi. Déca consideramu starea modesta, cá se nu ne folosim de altu cuventu, a invetiatoriloru nostri in cele mai multe comune, nu ne miramu, că tenerii nostri nu se imbaldiescu la carier'a invetiatorésca; dér' cu atátu mai tare trebuie se se sufle grige lips'a de invetiatori, ce se va senti, candu se va recere dela dinsii pre lunga altele si cunoscinti'a limbei maghiare.

„Autoritatile confessionale si péna aci aveau de a se luptá cu greutati, pentru cá nu aflau invetiatori de ajunsu pentru scólele sale. Greutatile aceste, dupa ce va intrá in vigóre legea proiectata, se voru duplecá cu atátu mai ver-

tosu, că proiectul dispune, că: „inveiatorii ce se afla în funcțiune precum și cei ce voru intra în funcțiune sub durată celor trei ani amintiti mai susu, în 6 ani com-putati dela intrarea în vigóre a legii acesteia se invetia „limb'a maghiara, în catu se o póta propune în scóla, si „capacitatea acést'a se o probeze supunendu-se la esamenu. Adeca nu numai sucrescinti'a noua ar' fi lovita de legea acést'a, ci invetiatorii, cari s'au aplicatu în puterea legiloru de pèna acumu; si acestia voru fi detori a se supune la esamenu, si se întielege de sene — déca nu voru poté probá cunoscintie de ajunsu despre limb'a maghiara, voru fi delaturati din posturile lor; dupa servitie bune de mai multi ani voru fi scosi în ulitie, — dupa ce s'au sacrificatu pentru cultivarea poporului, în tipu de remuneratiune, voru fi avisati la usiele ómenilor! Triste prospecte pentru invetiatorii nostri, cari si almintre pórtá sarcin'a lor pentru una recompensa bagatela de cate 150—200 fioreni; inse nu avemu în catrau, asiá ni le pregatesce proiectulu.

„Intru aceste doue determinatiuni ale proiectului jace adeverat'a fortia a lui; aci este ascunsu periculu ce amenintia scólele confessionale cu sterpire totala. Decumva cátra multele carlige, cari inimicii scóleloru confessionale le au în abundantia în legile de pèna aci, voru adauge armele nimitorie din proiectulu presente, atunci în tóta Ungari'a nu va mai fi nici o singura scóla confessionale, careia se nu-i cante în scurtu „Alelui'a! Numele ei, Alelui'a!“

„Si cu legile de pàna aci unii inspectori regesci de scóle, unele comitete administrative sunt una adeverata plaga pentru scólele confessionale, — le sferma, unde voiescu, le inchidn, candu au placere. Ce va fi déca, primindu-se proiectulu, preste 6—7 ani celu puçinu jumetate invetiatorii voru fi scosi din posturile sale, pentru că nu sciu limb'a maghiara, în catu se o póta propune? Cumu va plouá atunci la admonitiuni si la decrete de inchidere! Nu va trece septemana în care autoritatile confessionale se nu capete insciintiaru de pre la inspectori regesci, de pre la comitete administrative si chiaru dela ministrulu de cultu si instructiunea publica: „la scóla din X. invetiatoriu nu este — invetiatorulu dela Y. nu s'a supusu la esamenu, prin care în sunetulu legii trebuia se adeverésca cunoscerea limb'ei maghiare, — invetiatoriulu din Z. carele funcioneza cá atare de 20 de ani si almintre posiede calificatiunea receruta la esamenu din limb'a maghiara a caditu“ — si refrenulu la tóte aceste cá-si la multe altele de aceeași natura: „din caus'a acést'a scóla confessionala gr. catolica, (gr. orient., luterana, s'au ce va fi) se inchide si în loculu ei se infiintéza scóla comunala“.

Acest'a este sensulu celu adeveratu alu proiectului din cestiune; acést'a este tendinti'a. aci se aréta scopulu ce urmáresce.“

Jidovii în Romani'a.

„Catra editorulu diariului „The Times“.

„Sir! — Cu multa placere am remarcatu, că cestiunea israelita din Romani'a a atrasu atentiunea unui diariu atatu de însemnatu, că „The Times“. Că Romanu, carele am doritu în totdeauna cá în legislatiunea si asiédiamintele tierii mele se nu eciste nimic'a, ce ar' poté fi consideratu cá nedreptu séu ce ar' fi în contradicere cu notiunile de libertate si dreptate, ce predominéza în acestu veacu si dupa care se conducú tóte natiunile civilizate, 'mi permitu a Ve comunicá cateva pareri asupr'a acestei cestiuni ce ocupa pe ori-cine de aici, dorindu a-o vedé odata resolvata în modu linistitu si satisfactoriu. — Cu cateva dile înainte mi s'au adressatu urmatórele observari de cátra unu anglesu si unu amicu sinceru alu Israelitiloru :

„Voindu a me asigurá de tóte ce am auditu vorbinduse în unele cercuri, pe candu eramu în Angli'a, am asteptatu cu ocasi'a venirei mele în Romani'a a vedé jidani de aici în o stare din cele mai deplorable. Dupa cele, ce mi s'a disu despre crudimile comise de Romani asupr'a jidaniloru, am sositu aici sub impressiunea, că Bucurescii si lasii ar' fi orasie ce merita sórtea Babilonului séu a Gazei si că Romani trebuie nimiciti de pe suprafaçia pamentului cá si Asirienii séu Filistenii.

„Dér' trebuie se ve marturisescu, că de candu am fostu în acea tíera, n'am veditu nimic'a din acele grozavii, de care am auditu facéandu-se atat'a larma — nimicu din aceste, ba ce e si mai multu, trebuie se ve declaru, că asta véra am fostu în gradulu celu mai mare impresionatu vedindu unii antreprenori tractandu pe lucratorii loru angagiati la constructiunea liniei ferate dela Brasiovu, intr'unu modu, cumu de siguru nu s'ar' suferi nici unu momentu în Angli'a. Eu 'mi inchipuiamu dér', că acesti lucratori trebuie se fia jidani, ér' opresorii loru romani. Spre mai marea mea mirare aflasemu tocmai contrariulu; lucratorii angagiati au fostu romani, pe candu antreprenorii, cari 'i întrebuinteiau si-i tractara atátu de reu, erau jidani.

„Am visitatu unele orasie si multe sate si trebuie se marturisescu, că în cursu de optu luni, cátra am fostu în Romani'a, n'am veditu nici pe unu singuru Romanu reu tractandu unu jidanu, pe candu de multe-ori vedui jidani

facéandu treburi, ce în o tíera civilizata ar' atrage dupa sine o aspra pedepsire. De unde dér' provine opiniunea atátu de generalu latita, că jidani din Romani'a ceru protectiune?“

Urmatoriulu este responsulu ce amu datu compatriotulu D-vóstre :

„Totulu ce ati auditu despre persecutiunea jidaniloru în Romani'a e neadeveratu. Ei niciodata n'au fostu torturati séu predati si nimene nu li-a scosu nici unu dinte macaru, dupa cumu erá obiceiul a se face în regatulu bunului rege Iohn, nici n'au fostu jupiti de vii séu taiati în bucati cá în dilele lui Ricardu III, dér' nici arsi de vii cumu au fostu în Françi'a în timpulu lui Charles VI. Ei traiescu în Romani'a totu atatu de fericiti cá în o alta tíera si spre a sfersi séu a ve dá o dovada din cele mai bune despre acést'a e crescerea loru în numeru si în avutia din di in di si cá nici unulu din ei nu parasesce acést'a tíera, spre a merge si a se asiédia aiurea; astfeliu în catu în privinti'a loru potemu întrebuintia frás'a lui Metastasio: „Chi sta bene non si muove“. (Celu ce sta bine, nu se clatina.)

„Nu numai, că ei nu parasescu tíer'a nóstra, dér' urméza mereu înainte a navalí inca chiaru din acele tieri, a caroru guverne se geréza ele insasi cá protectorii loru, si unde din impregiurarea, cá emigréza, nu paru a fi traitu acolo o viétia pré fericita. Nici unu jidanu, care s'a asiédia la noi, n'a pagubitu, toti corespundu chiemarii loru. Ei se afla în o escelenta stare de sanetate, aprópe mai bine de cátra romanii, cá-ci sunt mai bine nutriti, mai bine imbracati, adapostiti si fiindu-cá ocupatiunea, cu care 'si întretienu traiulu loru, e mai puçinu ostenitóre si mai puçinu espusa, decatu cea a romaniloru. Ei sosescu în cea mai mare nevoia si miseria si dupa cativa ani reusescu în a-si stringe o respectabila avere. În acestu momentu totu capitalulu e în manile loru si tieranulu si lucratoriulu pamenteanu se zmunceste numai spre a inmultí averea camatariiloru jidani.

„Noi consideramu jidani din tíera nóstra impartiti în doue clase diferite — cei numiti jidani spanioli veniti din Apusu: ei sunt onesti destepti si respectabili în tóta puterea cuventului, curati, fora prejudicii religióse séu fanatismu si sunt iubiti si stimati de toti romanii; apoi punemu în a dóu'a clasa asiá numiti jidani poloni, cari au venitu si urméza a veni din Austri'a si Rússi'a; ei sunt plini de prejudicii si fanatismu, ei 'si întretienu viétia cu mediuloce siarlatanesci séu prin ecstortiuni, traiescu în cea mai mare scarnavia si n'au nimic'a comunu cu obiceiurile, simtiurile séu cu aspiratiunile romaniloru. — Cea antaia clasa a jidoviloru vorbesce unu dialectu spaniolu, ei se familiariséza cu obiceiurile, traiulu si cu traditiunile romaniloru si erau pèna la 1830 cei mai numerosi din ambele clase, dér' cu tóte aceste nu numerau niciodata mai multu decatu 10,000 séu 12,000. Cealalta clasa, cunoscuti cá jidani poloni, veni mai alesu din Galiti'a si din Rússi'a, vorbescu unu felu de limba nentiésca sui generis si incepura a navalí în tíera abia dupa resboiulu din 1828; de atunci ei urméza necontenitu a navalí în cantitati din ce în ce mai mari astfeliu, cá în presentu au ajunsu cifr'a de 400,000 — adeca aprópe 10 la suta din intrég'a poporatiune a Romaniiei. Nu esista nici o singura tíera în tóta lumea, fora exceptiune chiaru de Angli'a, unde acést'a clasa de jidani, (care a disparutu cu deseversire din Europ'a apuséna), ar' fi fostu mai favorabilu privita. Nu este, decatu vin'a loru, cá numele de „Jew“, „Jui“, „Jude“, „Jaoudi“ a devenitu în cursulu evului mediu terminu de insulta si eu unulu credu, cá cu greu aceste cuvinte sunt mai de curtenia si mai onorabile decatu denumirea de „Jidanu“, sub care sunt cunoscuti în Romani'a.

„Déca s'a ivitu o cestiune israelita în Romani'a, apoi acést'a nu provine nici dela injustitia, nici dela rea tractare din partea autoritatiloru séu a individoru privati, dér' simplu numai din impregiurarea, cá ei n'au nici unu dreptu politicu si cá pèna la unu óre-care gradu ei lucréza sub incomoditatea civila de a nu poté fi indrituiti a posede proprietati rurale. E o mare deosebire între acést'a si o rea tractare séu persecutiune. Permeteti-mi a dá séma despre acést'a restrictiune, la care e supusa o anume clasa de indivi în Romani'a. #

„Din timpurile cele mai vechi — ba ce e mai multu, chiaru pe timpulu, candu jidovii erau persecutati în tóta Europ'a, ei erau de totu liberi în principatele Valachia si Moldov'a; ei posedeau havrele loru ori unde vreau si nici odata n'au fostu obligati la carnea unei vite taiate de unu casapu crestinu; cumperau si vindeau ce vreau si déca ei n'au cumperatu niciodata pamenturi, apoi caus'a e numai, cá capitalulu celu întrebuintéza în speculatii cu 18 si 20 procente, nu vreau a'lu asiezá în mosii, ce le-ar' fi produsu numai 5 procente pe anu.

„Catu privesce drepturile politice, apoi aceste nu le posedeau în acele timpuri decatu numai puçini individi privilegiati din clasele mai inalte si jidani se aflau pe atunci pe acelasu pecioru cá si masele poporatiei pamentene. Pe la 1835, candu jidovii au fostu supusi conscriptiunei în Rússi'a, au inceputu se emigreze cu miile în Moldov'a, unde au exercitatu negociulu de a imprumutá bani pentru procente ecsorbitante si pe o întindere atátu de mare, încátu în curéndu au pusu man'a pe ori-ce productu, ce deveni apoi unu adeveratu monopolu în man'a loru. Dupa ce au otravitu

pe tieranulu moldovanu cu rachi falsificatu, pentru care i-au cerutu tóta recolt'a anului viitoriu, ei au sciutu prin aceste mediuloce se devina creditorii poporatiei muncitóre, astfeliu, cá muncitorulu a fostu obligatu de a face vendiari numai catra creditorulu lui. Astfeliu se intempla, cá jidanulu din Moldov'a a devenitu numai elu cumperatorulu la tíera si numai elu venditorulu în orasie. Abia atunci guvernulu din Moldov'a incepu se ié anume mesuri contr'a jidaniloru.

„De siguru, cá trebuie se para strainu, cá o clasa, si mai alesu o clasa de ómeni deosebiti nu atatu de multu dupa rasa si nationalitate cá numai dupa religii, se fia desbracata de drepturile cetatiansci si la unii, cari n'au studiatu acést'a cestiune, acestu lucru trebuie se li para în contradicere cu ideile vécului alu 19-lea. Trebuie amintitu, cá chiaru în Angli'a, care din tóte tierile este aprópe cea mai sinceru liberala si mai inaintata, s'a intemplatu abia în ultim'a jumetate a acestui vécu, cá jidovii au fostu admisi pe unu picioru de perfecta egalitate cu ori-cine fia, prin suprimarea séu modificarea juramentulu în parlamentu.

„Bucurosú a-si întrebá acum'a pe vre-unu anglesu liberalu si desteptu, ce ar' dice d-lui, candu în tíer'a lui atatu de civilizata, atátu de deseversitu libera de ori-ce prejudicii, unde toleranti'a religiósa, libertatea politica, filosofica si chiaru sociala e atátu de perfecta, déca în tíer'a lui, dicu, ar' gasi populati'a inmultita prin 4 millióne jidani, pe candu acum'a se aflá acolo numai 49,000, — adeca, déca populati'a Angliei ar' continé 15% jidani în locu de 1/4? Ce ar' dice d-lui, déca a diecea parte a populatiei ar' fi straina? Ce ar' dice unu adeveratu patriotu anglesu, candu o atatu de imensa parte a locuitoriloru tierii sale n'ar' vorbi anglesesce si n'ar' simti cá unu anglesu si nici n'ar' acceptá traditiunile si aspiratiunile anglesiloru; candu ei ar' desfasurá mereu unu spiritu ostilu Angliei si candu acést'a parte de locuitori s'ar' inmultí pe anu cu trei séu patru sute de mii suflete, pe candu popolati'a anglesa ar' remané aprópe stationara? În sfersitu, ce ar' dice elu, déca acést'a rassa straina ar' aretá tendintie de a spriginí planulu navalitorulu ori-candú se intempla unu conflictu de caracteru nationalu si déca acést'a rasa s'ar' silí în totdeun'a a aruncá tíer'a lui în dificultati politice si sociali cu scopu de a trage folosu din acést'a si a chiemá interventiunea strainiloru; déca acea rassa straina ar' face mereu usu de interventiunea straina si de pasporturi straine spre a-si ajunge scopulu loru de castigu si de stórcere? Intrebu, ce ar' dice la tóte aceste unu barbatu de statu anglesu, carele 'si iubescé tíer'a?

„Inmultirea popolatiei jidovesci în Romani'a e atatu de necontestabila, încatu nu e nevoie a recurge la statistici séu la registrele de starea civila. Spre a se convinge de acést'a, e destulu a visitá acelasu orasiu séu acelasu satu dupa unu intervalu de unu anu, a vedé grozav'a inmultire a elementulu jidovescu si a observá impunerea lui asupr'a populatiei indigene; a vedé strade întregi si dugheni, popolate odata cu romani, transformate în cuartire întregi pentru jidovi si magazinele umplute cu marfuri si obiecte falsificate, a vedé cumu unu crestinu abia póte trece pe strada, fora a fi insultatu de copii jidani si a vedé marnaindu rogaciunile loru în mediulocu stradeloru si impedecandu tót'a circulati'a; în sfersitu a vedé desolatiunea în ori-ce orasiu din Moldov'a, candu Sambat'a nu poti cumperá absolutu nimic'a nici cu rogaminte, nici cu bani.

„Déca totu astfeliu ar' fi si în Angli'a, atunci sunt siguru, cá anglesii ar' gandí de doue ori, pèna candu ar' vrea se acorde jidaniloru libertatea politica si drepturile civile. Dér' desi acestu tablou e atatu de tristu, totusi în nici unu modu nu se póte dice, cá între jidani n'ar' fi unii, cari sunt capabili séu demni a exercitá drepturi politice. Departe de mine a aruncá acést'a pata négra asupr'a poporatiei israelite în genere. Totu ce vreu se dicu, este, cá acést'a descriere e aplicabila asupr'a marei majoritati a jidoviloru ce vinu din Rússi'a si din Austri'a. Israelitii, ce vinu din Apusu, mai alesu israelitii spanioli, — sunt cu totulu distincti si se deosebescu de jidani poloni stabiliti în Romani'a. Intre acei se gasescu banchieri, negustori cinstiti, doctori întiepti, advocati si professori. Nu esista nici unu singuru romanu simtietoriu, carele ar' negá drepturile politice si civile unoru astfeliu de ómeni, bine întielegendu-se, cá n'ar' fi supusi straini séu sub protectia straina. Credu, cá urmatórea e solutiunea cea mai sensibila si prudenta, ce se póte dá acestei cestiuni:

„Cá egalitatea de drepturi cu romanii se se acorde: 1. Jidaniloru nascuti în tíera, (déca nu sunt supusi straini) cari au servitu în armata; 2. Cari au obtienutu unu gradu la vr'o universitate, séu cari cercetéza o profesiune libera; 3. Cari posedu stabilimente de lucru de ori-ce soi; 4. În sfersitu jidaniloru, cari fiindu sub protectia straina, declara, cá dorescu a deveni romani si se supunu în consecintia voturiloru corporiloru legiuitoare si reguleloru obicinuite pentru toti strainii, cari dorescu a deveni supusi romani.

„Dér' a obligá pe romanii de a acceptá deodata toti jidani din tíera cá egalii loru, ar' fi o nedreptate nepomenita în analele natiuniloru si o sarcina de mare periculu pentru viitorulu acestei tieri.“

Ioanu Ghica, membru în Senatulul Romaniiei.
(„Curierulu-Bal.“)

Mesuri in contra Ciumei.

Ministrul reg. ung. de interne a ordonat in cointelegere cu regimul c. r. austriacu si cu ministeriul de externe, ca certificatele, prin cari calatorii, cari vinu din Russia, trebuie se constata domiciliulu loru din cele 22 de dile din urma, spre delaturarea orcarui suspiciu trebuie se fia proviedute cu viz'a ambasadorului austro-ungaru din Petropolea s'au a vr'unui consulu austro-ung. din Russia. Adevérinti'a acést'a a paspórteloru se va pretinde din 20 l. c. inainte la intrare pe la Oituzu, Timisiu si Orsiova; pèna atunci remanu ordinatiunile de pèna acuma in potere.

Cu privire la calatorii, cari vinu din Russia prin Romani'a. s'a ordonat, ca, deórece regimulu romanu a luat deja mesuri in contra intinderii ciumei, acestoru caletori se concede intrarea in Ungari'a prin cele 3 pasuri numite, déca voru produce unu certificatu edatu din partea autoritatiloru dela frontier'a Romaniei de cuprinsulu acela, ca ei au doveditu deja la frontier'a russo-romana, ca in cele 20 de dile din urma au domiciliatu in locuri ferite de ciuma, ca la frontier'a acést'a au fostu supusi esaminarei sanitare-politieneseci, si ca bagagiulu loru a fostu desinfectatu in modulu prescriu. — In casu contrariu se va procede la frontierele de trecere in Ungari'a in sensulu ordinatiuniloru esistente.

Circulatiunea intre Romani'a si Ungari'a nu suferè nici-o pedeca la statiunile frontiereloru; calatorii inse, cari vinu nemidilocitu din Romani'a, sunt deobligati a produce la frontier'a Ungariei certificatul autoritatii romane competente, prin care se dovedesce, ca ei vinu din locuri ferite de ciuma.

Diuariulu „Pol. Corr.“ capeta dela Bucuresci relativu la mesurile ce a luat guvernulu romanu in contr'a Ciumei, ce bantuie intr'unu modu inspaimentatoriu de catva timpu incóce Russia, urmatórea telegrama: Guvernulu nostru a luat mesuri fórtè energice in contr'a Ciumei, ce amenintia din Russia. Inca acumu cinci dile a pornitu regimentulu 8 de infanteria din Iasi la Sculeni si Ungheni, spre a merge la cordonulu, care se intinde dela Sculeni pèna la Radauti in Bucovina, ér' regimentulu 3 si 6 s'a dusu dela Galati la Gur'a Prutului, pentru ca se formeze de acolo pèna la Sculeni unu cordonu. In Ungheni romanesci s'a infiintiatu carantiu'a (lazaretulu). Toti locuitorii din acelu satu s'au mutat pe spelele statului la satulu Bosie, care se afla departe in munti intr'unu locu fórtè sanetosu si din cele 30 de case, cate are Ungheni, s'au facutu case de carantina si s'a instituitu unu medicu si o farmacia (apoteca) acolo. Dealungulu càtu tiene hotarul dintre Russia si Romani'a s'a lasatu deschise din partea Romaniei numai dóue statiuni de intrare pentru tóta comunicatiunea cu Russia.

Déca ar' fi adevèru ceea ce se telegraféza din Petersburgu, atunci tóte mesurile de mai susu in contra epidemiei ar' deveni de prisosu. O telegrama oficiala russésca spune adeca, ca Cium'a a disparutu cu deseversire din tóta provinci'a Astrahanu. Tóte localitatiile au fostu desinfectate prin focu.

Din patri'a Ciumei. — Credemu, ca va fi la loculu seu a comunicá câteva notiie geografice si etnografice despre acele ténuturi din guvernamentulu Astrahanului, pe care si le-a alesu Cium'a asiatica cá vatra, de unde se se desvólte. In momentele presente se pune in miscare tóta lumea parte printr'o spaima indreptata, parte neindreptata, care se léga de „femei'a cea négra“. Teritoriulu, unde a prorsu acést'a epidemia inspaimantatóre, póte, ca nu va fi multora cunoscutu, ca-ci numai raru cercetéza Europeanii occidentali locurile acele si scrierile russesci geografice nu le are ori si cine la dispositiune. Riulu Volg'a are o lungime cá de 509 de mile germane. Inca din susu de Zarizin, care este o cetate comerciala si unde se afla punctulu celu mai orientalu alu drumului feratu europénu, se desparte Volg'a cea gigantica in douè ramuri, care totu mai au se percurga unu drumu de peste 50 de miluri germane, pèna candu intra la Astrahan in marea caspica. Totu teritoriulu inferioru alu Volgei este o pusthia intinsa amestecata si cu pamentu baltosu. Numeróse sunt bratiile de apa, cari impreuna amendóue riuurile paralele, ce petrundu de ambele parti in tíera. Afara de aceea totu pamentulu dela Astrahan in susu camu la 20 de miluri se afla sub nivel'a marii, ca-ci depressiunea marii caspice se intinde departe peste pamentulu Calmuciloru si alu Chirghiziloru. Pe tóta Volg'a inferióra nu se afla nici o cetate inchisa, ci numai sate si statiuni de-ale Cazaciloru de Astrahan. Satulu Vetlianca, despre care mereu se vorbesce prin tóte diarele, mai in tóte dilele se afla pe la calea jumetate dintre Astrahan si Zarizin.

Astrahanulu actualu, o dinióra stéua desiértului numai

formeza astadi nicidecumu renumitul emporiu, care a fostu in timpulu acela, candu trecea partea cea mai mare a marfuriloru din Asia si Europ'a prin acést'a cetate dela Delt'a Volgei. Sultanii cei rivali inchisera mai antaiu Dardanelele si astfelu si drumulu celu dreptu catra Donu. Dupa aceea aflá Vasco de Gama drumulu pe mare càtra Indi'a si prin aceea a decadiutu pentru totdeau'n'a numele stelei desiértului. Ómenii si facu inchipuri pré mari despre marimea si védia acestei cetati inca totu interesante. Dupa scrierile cele mai nouè se dice, ca Astrahanulu ar' avé numai 35,000 de locuitori si afara de biserici, mosiee si temple budistice, in cari veneréza Calmucii idoliu loru, are localitatea numai puçine zidiri. Pe lènga aceea tóta cetatea este nepardosita si fiindu-cà se afla pe o insula din Delt'a Volgei isi póte omulu face incatva o idea despre placerile ce le ofera acestu locu. Earn'a sunta utilitiile adevèrate balti de noroiu. si in timpulu celu mai caldu alu anului este inecat cu cetatea acést'a comerciala de unu nooru intunecat de pravu. Clim'a locului este intr'adeveru escessiva. Vér'a se urca temperatur'a la umbra peste 30 de graduri Reaumur, pentru ca earn'a se ajunga la punctulu de inghetiare alu argintului viu (argintulu viu inghetia la — 32 graduri Reaumur). Chiaru si acestea dóue date potu stabili in privint'a epidemiei dóue calcule. Earn'a cea fórtè aspra, frigulu celu adevèratu sibericu impreunatu cu furtuni oraganice ce bate din nordostu ar' poté curmá epidemi'a, pèna tiene earn'a totu asia de rapede, cumu ar' trebui pe de alte parte vér'a cea caracterisata prin fierbintiel'a cea senegalica se usiureze tare latirea reului prin venturile cele resaritene, ce vinu peste pusthia din tíera Chirghiziloru. Chiaru in timpuri normale petrecerea in ténutul Volgei inferiore nui nicidecumu impreunata cu bucurii ceresci. Afara de extremitatiile climatice mai inainte descrise se prefacu in adevèrata plaga frigurile cele pernicioése, ce se produc in baltile cele multe, si muscele, care vinu cu miriadele din Delta, incatu intuneca sórele. De aceea se ferescu Calmucii, cari formeza puterea poporatiunii guvernamentulu Astrahan, decetati chiaru de Astrahanu, care pre puçinu le impune.

Diverse.

(Balulu Romanu din Vien'a.) Comitètu acestui balu necomunica urmatórele: **Maiestatea S'a Imperatulu Franciscu Iosifu I** a primitu astadi 10 Februariu st. n. in audientia pe Dr. Octaviu Blasianu, Basiliu Tudanu si Theodoru Mihalea, s'a informatu despre starea societati „Romani'a-Juna“, a promis, ca vacontribui in favorulu scopului acestui balu, si ca la casu, de-i voru permite timpulu si impregiurarile, va aparé la acést'a festivitate. Preparatiile facute de comitètu promitu, ca balulu romanu va fi de astadata unulu din cele mai frumóse si amuzante in resiedintia. Domnulu maiestru de capela l. M. Ziehrer va esecutá cu capel'a sa antaia-data in sér'a de balu compositiunea s'a cea mai noua, anume cuadrillulu „Stéu'a Romaniei“, o colectiune de cele mai frumóse melodii Romane dedicata patroneselor balului precumu si melodiosulu valsu nationalu, „Romani'a-Juna“, compusu si dedicatu societati de domnulu Iuliu Wiest.

(Starea sanitaria a poporatiunii din Dobrogea.) Unu medicu militar romanu din Dobrogea adreséza „Romanului“ urmatórele rânduri: Ajunsu in Dobrogea, am fostu adencu miscatu, candu, nu dela unu individu, ci dela unu mare numeru de persóne, am aflatu, si apoi am constatat prin mine insumi, ca populatiunea rurala a Dobrogei, din punctulu de vedere alu senatatiei, ér'a pusa la uitare. Erá destulu pentru guvernulu ce vedea cá darile se se implinésca, si elu nu se interessá de locu de celu ce se gasiea pe patulu de suferintie. Am trecut la Harsiov'a cu farmaci'a regimentului, aprovisionata pentru 3 luni, fù destulu se afe populatiunea, ca avem lécuri (asiá dice ea) si pe data a cerutu ajutorulu medicalu, ca-ci ér'a grozavu bantuita de friguri. Care fù mirarea locuitoriloru, vedindu, ca pe lènga ca nu pomenisera de candu vietuiescu, cá se vei cineva se le dé medicamente, dér' chiaru se obtiena medicamente gratis? De si nu avem o autorisatiune speciala, dér' d. inspectoru generalu Davil'a, aci cá si la Gruia, cu ordinulu Nr. 6194 primitu in Cernavod'a, m'a autorisatu a tractá populatiunea Dobrogeana cu medicamente, si dóm'n'a Rosetti, in acést'a ocaziune cá si in resbelu, n'a lipsitu de a tramite prin d. Dr. Davil'a medicamentu si obiecte de pansamentu celu puçinu pentru tractarea a 300 bolnavi; tienu registru aparte de medicamentele distribuite populatiunii dobrogene dela Harsiov'a, Topalo, Seimenu mare si micu, Cernavod'a, Cochirleni, Medyidie, Rassov'a, Alemanu, Kuzgunu, Beilie, Lipniti'a, Garliti'a, Galicea si Calni'a. Stralucite rezultate voru dá binefacerile ospiteloru Independintiei cu acést'a ocaziune.

(Grévy si politi'a din Vien'a.) Pe la anulu 1850—51 visitá noulu presiedinte alu Republicei franceze Vien'a si si luá locuinti'a in hotelulu „La Regele Ungariei“. Grévy a aflatu cu cale pe acelu tempu a-si dá unu nume falsu, cu carele se introduse si in list'a strainiloru (pasageriloru) si indata dupa aceea plecá la Baden lènga Vien'a, dupa cumu dise, spre a face o excursiune. De abia se facú cunoscuta Directiunei de politiia list'a noiloru sositu, si indata si veni multu temutulu consiliariu politianescu de atunci Felsenthal in hotelu si intrebá de nu locuesce in hotelu unu pasagieru (descrierea personala ér'a cu totulu a lui Grévy). Directorulu hotelulu Popp, voi se respunda, dér' indata ilu intrerupsè d-lu Felsenthal. „Scimu, scimu, nume falsu, Grévy ilu chiama, este cunoscutulu republicanu, insciintiazene indata ce se va reintórcè, dealtmintrea si noi vomu luá dispositiunile necesarie“. Dise si se departá din hotelu. In scurtu timpu dupa aceste hotelulu au fostu impresuratu de politisti. Dér' Grévy trebuie ca au fostu insciintiatu de cele intemperate, pe o cale inca pèna acumu necunoscuta, ca-ci din Baden nu s'a mai reintorsu la Vien'a, ci 'i espedara efectele, dupa ce aceste au fostu bine visitate de politiia in Helveti'a, unde se aflá si densulu!

(Unu poporu slabu in aritmetica.) Unu raportu curiosu, ce s'a facutu societati antropologice din Paris constata, ca Andamanitii, unu poporu ce locuesce o insula diu marea Iudieloru, sub tropice, n'au potutu niciodata se ajunga asia departe a operá unu recensémentu (a face o socoteala). Aratarea celui mai micu numeru ii costa o incordare ostentitè a spiritului si spre a esprimá cifr'a 2 sunt siliti a-si lovi nasulu mai antaiu cu degetulu mediulocu, apoi cu degetulu aratoriu dela man'a drépta. E dér' lesne de intielesu, catu de ostentitóre ar' deveni si cea mai mica regula de trei pentru mintile si . . . pentru nasurile Andamanitiloru.

Scire ultima.

Vien'a, 14 Febr. „Bud. Corr.“ anuntia: **Maiestatea S'a** a primitu eri deputatiunea episcopatu-lui romanu si a consistoriulu metropolitianu greco-orientalu, ce constá din 12 membri. Conducetoriulu deputatiunei metropolitulu **Mironu Romanulu**, a asternutu o petitiune si a adresatu Maiestatii Sale rogarea, ca se binevoiesca a nu sancioná de oca mdata proiectulu de lege, relativu la introducerea limbei maghiare, cá studiu obligatoriu in scólele poporale. **Maiestate S'a** a respunsu urmatórele:

„Voiu luá in consideratiune mai de aprópe obiectulu rogarei D-vóstra esprimendumi din capulu loculu cu cea mai mare liniste speranti'a, ca de „de siguru nici guvernulu Meu si nici Corpurile „legiutórie n'au intentiunea de a creá de acele dispozițiuni, cari ar' poté causá ingrigiri intemeiate „si cari ar' fi in stare a turburá pacea si bun'a „intielegere, ce in modu imbucuratoriu existe intru „nationalitatiile tierè si pe care am dorit'o si o „dorescu intotdeau'n'a, recomandandu-ve si D-vóstra „cá se o grigiti si de aci incolo cu cea mai mare „caldura.“

Preturile piatiei

din 14 Februariu st. n. 1879.

	Hectolitru.	fl. cr.	Hectolitru.	fl. cr.
Granu	fruntea . . .	6.—	Mazerea . . .	5.30
	midilocu . . .	5.40	Lintea . . .	9.40
Mestecatu	de diosu . . .	5.—	Fasolea . . .	4.55
	. . .	3.80	Cartofi . . .	1.90
Secara	fromósa . . .	3.75	Sementia de inu . . .	11.20
	de midilocu . . .	3.60	„ de cânepa . . .	5.50
Ordiulu	frumosu . . .	3.85	1 Chilo. fl. cr.	
	de midilocu . . .	3.60	Carne de vita . . .	—40
Ovesulu	frumosu . . .	2.10	„ de rimatoriu . . .	—40
	de midilocu . . .	2.—	„ de berbece . . .	—24
Porumbulu	3.60	100 Chile. fl. cr.	
Meiu	5.50	Seu de vita prospetu . . .	32.—
Hrisca	—.—	„ „ „ topitu . . .	48.—

Cursulu la burs'a de Vien'a

din 14 Februariu st. n. 1879.

5% Rent'a charthia (Metalliques) . . .	62.35	Oblig. rurali ungare . . .	75.25
5% Rent'a-argintu (imprumutu nationalu) . . .	63.20	„ „ Banat-Timis. . .	80.50
Losurulu din 1860 . . .	114.25	„ „ transilvane. . .	75.50
Actiunile bancai nation. 793.—		„ „ croato-slav. . .	85.—
„ instit. de creditu 221.25		Argintulu in marfuri . . .	100.—
Londr'a, 3 luni. . .	116.90	Galbini imperatesci . . .	5.56 1/2
		Napoleond'ori . . .	9.33
		Marci 100 imp. germ. . .	57.55

Editoru: **Iacobu Muresianu.**

Redactoru responsabilu: **Dr. Aurel Muresianu**

Tipograf'a: **Ioane Gótt si fiu Houricu.**